

гляд на гайдамаччину у творах письменників, і вперше її ввів Грабовський, хоч героя в Грабовського введено за часів пізніших, як у Куліша. Так Голка в XVII столітті, а дія в оповіданні Грабовського йде в 60-их рр. 18 століття.

Бачимо, що коли 1843 р. Куліш разом з Шевченком та Костомаровим звав такі погляди «вздором» (дивись лист до Юзефовича 1843 р.), то згодом збуджена Максимовичем ідея державності, взяте в Поляків їхнє наукове ставлення до історичного роману, студії літопису, під впливом цього одходить Куліш від поглядів Костомарова і вже в 60 рр. це виявляється остаточно в поемі «Великі проводи».

Таким чином, розглянувши настрої та погляди Кулішеві ранніх років та пізніші, знаючи погляди Грабовського, простеживши приятельські відносини між ними, що не переривалися до самої смерти Грабовського, а гарні, повні пошани згадки про нього до самої смерти Куліша, знаючи про спільну їхню роботу, можемо сміло сказати, що надзвичайно велику роль відіграв Грабовський для Куліша в поглядах його на історію України, та ставлення його до історичного минулого в романах та поезіях. Чималу роль відіграв Грабовський і для Куліша критика та етнографа, заохочуючи його до вивчення народньої поезії та впливаючи на безсистемні ще симпатії молодого Куліша до народньої творчості в бік складання визначеного критичного світогляду та вимог від літературних творів. Тим більше, що деякі думки, що їх Грабовський виловив 1838 р. («Література й критика») Куліш висловлював 61—62 р. (Великі проводи).

Безперечно можна знайти роль Грабовського в історичних романах Куліша, по-перше, як людини, що впливала на стимул писання цих романів, та як письменника, що також писав історичні романи з минулого України, які добре знав Куліш і мабуть не могли романи Грабовського пройти без впливу на Куліша романіста, та певне не стільки впливали на Куліша безпосередньо романи Вальтер-Скотта, скільки Вальтер-Скоттизм у Грабовського.

Але ж це питання окреме і його можна розв'язати лише після вирішення загальних питань, загального значіння Грабовського для Куліша на підставі поглядів та особистих відносин, що ми намагалися розв'язати.

Подала Олена Юровська.

Листи Галичан до Бодянського.

Окрім тієї більшої збірки невиданих листів Якова Головацького до Бодянського, що саме тепер друкується в V-й книжці «За Сто Літ», нам пощастило знайти серед рукописних збірників Бодянського в кол. бібліотеці Тітова в Ростові (Ярославському) всього лише 7 листів з різного часу і від різних осіб походженням з Галичини.

Але помимо того, що листи ці вийшли з під пера видатних людей як Вагилевич, Д. Зубрицький, Ів. О. Левицький, вони характеризують ще й три різних епохи взаємовідносин Галичан з Москвою.

Перші три листи 40-х років—один Ів. Вагилевича (1811—1866)¹⁾, два інших від історика Зубрицького (1777—1862)—говорять виключно про літературно-науковий зв'язок і духовні інтереси між двома країнами.

До Москви надсилаються зі Львова статті для друку в журналах і часописах з метою інформації про Галичину, оповідається про плани філологічних та історичних робіт, про книжні новини, що незабаром мають з'явитися в світ, подається їх зміст, надсилаються етнографічні матеріали: дізнаємося, напр., що Вагилевич переслав Погодіну збірку колядок з Буковини «навіть по волошські».

¹⁾ Історія літератури русскої Ом. Огоновського, Л., 1890 р., ч. IV, сс. 119—150.

Не зважаючи на свій старший вік, що наближався вже до 70-ти років, Зубрицький пильно стежив за обміном головнішими науковими виданнями, надсилав Бодянському прихильні й докладні характеристики своїх земляків,—Петрушевича й Головацького, оповідав про свою уперту боротьбу з цензурою, що знаходиться під впливом «коварного чиновника польського рода», наслідком чого хроніка міста Львова вийшла «скопцом из рук операторов». Тут же згадується між іншим про одержання через посередництво австрійського уряду разом з рескриптом міністра освіти пожалуваної йому царем великої золотої медалі.

Але й зі свого боку після обрання на почесного члена московського товариства історії та древностей і дізнавшись, що в бібліотеці його мало книжок чужоземними мовами, обіцяє Зубрицький кілька їх вислати в подарунок товариству.

Як і в листах Головацького цієї епохи, тут виявляється лише серйозний інтерес до всього того, що виходило в той час на науковому книжному обрію, іноді констатується тяжке матеріальне становище галицьких вчених, зазначається поширення протягом останніх 20-ти років у народньому вжитку російських абеток (з 200 на дві тисячі). Але любов до великоруської словесности серед галицької молоді Зубрицькому ще не вдається роздмухати: «русская литература не в состоянии прокормить Галициянина...»

І в Москві протягом наступних 20-ти років зрозуміли, що треба робити. Перед нами лист з 1865 року, підписаний Л и в ч а к о м, редактором віденського сатиричного журналу «Страхопуд» (1863—8), «Золотої Грамоти» (1864—7) й «Славянської Зари» (1867—8). Син священика перемиської епархії, закінчивши гімназію в Перемишлі, а політехніку у Відні, Ливчак займався пізніше не лише письменством, але також і технічними винаходами. З Відня він переїхав до Вільни, де був учителем реальної школи. В 1867 р. разом з Головацьким та Е. О. Павлевичем («Беседа, литер. прилож. к «Страхопуду», 1891, ч. 7, с. 127) він брав участь на всеслов'янському з'їзді в Москві. Стояв він також у зв'язку з Кулішем і Костомаровим (1866 р.). Перебравшись пізніше до Петербургу, він цілковито віддався техніці. Помер 27.X.1914 на 72 році життя в Дитячому (Царському) Селі, а поховано його в Ленінграді (29.X.1914) на Кузьминському цвинтарі ¹).

«Страхопуд», про який ведеться розмова у вищезазначеному листі Ливчака, мав успіх у Галичині і, як пише в своїх спогадах К. Левицький ²), «друковані в ньому сатири та дотепи переносилися в краю від хати до хати і дехто виучував на пам'ять з нього цілі уступи». Але хоч навколо нього об'єдналася «вся русская партия в Галиции и Венгрии (около 500 подписчиков)»—вона не в стані була утримати органа для пропаганди своєї програми.

Дізнаємося з листа, що в попередньому році журнал мав аж 800 передплатників, але виявивши своє завзяте москвофільство, він втратив на тому 300 передплатників за один рік.

Ливчак—це досвідчений дипломат «старої австрійської школи». Він залякує Бодянського тим, що українофіли під патронажем Австрійців і з допомогою Поляків «агитируют ужаснейшим образом», мають не лише три журнали, але ще й симпатії австрійських Слов'ян, які «думают спасти через сепаратизм малорусский свою федерат. идею». Він загрожує також тим, що відсутність «сочувствия для своих союзников отражает многих и переселяет в другой табор...»

¹) В „Прикарпатской Руси“, Львів, 1914, ч. 1462, вміщено два некрологи Ливчака. пера В. Гутовського і Дм. Вергуна. ²) Кость Левицький, Історія політичної думки галицьких Українців, 1848 — 1914, Л., 1926, ч. I.

Кінчає він листа патетичним закликком рятувати його діяльність, його прийдуче, «найпаче ж интерес общерусский».

Чим же і як рятувало це московське громадянство москвофільську Галичину й интерес общерусский?

Це ми бачимо з пізнішого листа, підписаного невідомим «покорнейшим слугою» Волод. Бачинським, який описує свої пригоди, прибувши вкупі з товаришем Городецьким на позичені у Бодянського гроші до Каліша «на гражданскую службу».

Хоч до цього часу не маємо матеріалів про загальну кількість галицької інтелігенції, що, залишивши батьківщину, перебралася на широкі російські простори в ті часи, цілковито зникаючи в той спосіб з галицького культурно-освітнього загалу, але можна вважати, що вся та «російська партія» з 500 осіб, про яку писав Ливчак, зникла без відому й доброго слова по різних містах і містечках російської імперії. Мало кому з них доводилося вибиватися на ширші московські й петербурзькі шляхи і посади, більшість з них була покликана, щоб «русифікувати» країни.

З початком Російсько-Турецької війни в 1877 р. збільшився интерес і увага до південних Слов'ян. І Галичина опинилася на другому плані...

Припинилися щедрі грошові дарунки слов'янських благодійних комітетів і спеціально київського (Погодін йому доручив в свій час опікуватися Галичиною, користаючись з сусідства до неї) для галицької москвофільської преси, як напр., бувало раніше зі «Словом», перестали виписувати до Росії молодь для навчання в київських школах.

І от «Академический Кругок»¹⁾ на чолі з Л. Заклинським у Львові знову скромно звертається до Бодянського з проханням надсилати російські книжки до їх бібліотеки, тому що, як писалось в листі, вони були «не ознакомлены ни с одним большим научным изданием великого отечества», приблизно так само, як 30 років перед тим в часи Д. Зубрицького.

Останній лист відомого бібліографа недавно померлого автора «Галицької бібліографії XIX ст.» Ів. О. Левицького, що разом з Кулішем мав намір видавати часопис «Хутір» за підтримкою Поляків у 1882 р.²⁾, говорить лише про його фахові інтереси до бібліографії. Звертається він не особисто до Бодянського, а загально до товариства «Истории и древностей».

У всіх листах, що далі друкуються, заховано правопис оригіналу. На початку кожного з них зазначено число рукопису за каталогом Тітова й сторінка, на якій написано листа.

1. (ч. 1480. с. 50). Получ. 4-VII 1844, въ вторникъ.

Пречестный господине! Будеть тому двѣ, три недѣли, якъ я получилъ листъ отъ г. И. И. Срезневского³⁾, въ которомъ онъ на мои вопросы: что здѣлалъ съ (вирвано), отослалъ мене до Васъ; такъ пробачте, что я, мере (sic) совсѣмъ неизвѣстный, отзываюся до Васъ. Видится изъ словъ Срезневского, что тоты мои статьи непригодилися для Москвитянина, так если можна пошлѣте ихъ опять до него бо онъ гадаеть употребити ихъ до своей Эртологіи словенской.

Пры томъ мило ми увѣдомити Васъ что я издаю грамматику малорусского языка по польски, на котру я получилъ одобрение отъ цензуры 11/22 березня, печатати начну въ першихъ дняхъ мѣсяца кивня (sic) а може и борше. Сама грамматика есть уложена по системѣ Греча, лише

¹⁾ Засновано в 1870 р. До нього спочатку належали всі студенти без різниці партій. ²⁾ К. Левицький, названа книга, ч. I, с. 199.

³⁾ Через тиждень після цього листа, 28 червня 1844 р., Вагілевич повідомляв Срезневського, що за його порадою він звернувся до Бодянського (Свѣнцицькій, Матеріали, т. I, Л., 1906, с. 175).

у мене **ц** и **ч** одиноки согласны такъ якъ **б**, **д**, хотъ и ихъ можна сложити изъ **тс**, **тш**, **мп**, и **нт**; также я замѣчаю о двоухъ конюгаціяхъ: **етъ** и **итъ**. Ато бы обличити сколько треба екземпляровъ, я обвѣстилъ пренумерату, котра выносить 1 гульд. 20 кр. серебр.

Друге мое сочиненіе: «Статьи о южнорусскомъ языкѣ» надѣюся скоро совершити. Я додалъ до него намѣстъ бранного, злишного: Идіотиконъ толкуючи слова по нѣмецкій и по латинскій, а декуда и по словенскій, всѣхъ словъ доси есть 4000. До того идіотизмы, которыхъ есть 143.

О давнѣйшихъ моихъ сочиненіяхъ ничего не кажу, я ихъ все дополняю, прійдетъ веремя, и оны доспѣють.

Недавно тому найдено 3 серебряны пѣнязи подъ селомъ Звенигородомъ 3 мили отъ Львова. Есть оны теперь въ Институтѣ Оссолинского я ихъ видѣлъ, али письменъ доси еще не успѣлъ емъ отчитати. Думаю что тоты пѣнязи будутъ галицко-рускіи; наибольше прото что тото село основано на мѣстци старой столицы Звенигорода, съ которого остали наспы возвышающися на три отступы. Есть тамъ рѣка Бѣлка, багна и горы такъ якъ замѣчает Сильвестеръ (?) подъ 1144 г.

У насъ отъ яки новости. Г. Зубрицкій кончитъ печатанье: «Kroniki miasta Lwowa». Будетъ тото великій засобъ для историка.

Г. Бѣливскій совершилъ «*Bajeczne dzieje Polski*» сочиненіе классическое, въ которомъ (вирвано) исторія древной Илиріи и Дакіи и связь ихъ съ прочею словенщиною. Дивно что доси изслѣдователи такъ ледачко обрабляли тотъ предметъ. Отде доказательства: кажутъ лѣтописцы, что искони Польша была только малою частью великого общества илирско-го, вотъ доказана достовѣрность Нестора; что Крокъ погубилъ Олофага (многожертв), тоже Греки кажутъ о Ираклесѣ; что въ битвѣ съ царемъ амантійскомъ Гаминтомъ, былъ король тотъ взятый въ полонъ, де черезъ два года заставилъ, тоже кажутъ Греки о Аминтѣ королѣ македонскомъ, отцы Филиппа: что Попель Нотиско малъ жону Юлю дочку Юлія Цесара. Котенъ король Дановъ былъ зятемъ Октавіана, сынъ же его отъ Юліи назывался Юлій Цесаръ Реметалькесъ. Даже о переселеніи Илирцѣвъ намекають Греки «додаючи что отъ множества мышій уступились и переселились въ сусѣдство Бастарновъ», и проч. Будьте ласкавы донесѣтъ ми цы получилъ М. П. Погдинъ мой сборникъ колядныхъ пѣсень и якъ му подобаються? До другой книжки надѣюся достаты пѣсень зъ Буковины, наветъ по волошскій.

Мѣсяца кивня (sic) надѣюся быти ординованымъ.

Прошу поклонитися отъ мене М. П. Погдину и П. В. Кирѣвскому. Майтеся гараздъ.

Маю честь быти Вашимъ слугою Иванъ Н. Вагилевичъ.

18 $\frac{21 \text{ червца}}{3 \text{ лѣпца}}$ 44

Адресъ до мене у Львовѣ въ Институтѣ Оссолинского.

2.(ч, 1502. с. 259) Львовъ 20 мая 1846. Пол. 19-V 1846, въ воскр.

Милостивый Государь. Вчера получилъ я изъ Праги тюкъ книгъ содержащій 7 экземпляровъ Критико-исторической повѣсти о Галицкой Руси, экз. Сибирскаго Сборника и сказаній Русскаго Народа, которыя Вы для меня благосклонно выслать изволили. Покорнѣйше благодарю Васъ за подарокъ—Вы занялись усердно переводомъ моего маранья и совершили его какъ нельзя лучше, но не стоило Вашего труда переводить точъ въ точъ перваго печатнаго выпуска. Я писалъ его на скорую руку во время польскаго мятежа 1831 г. по поводу негодованія на неблагодарныхъ Поляковъ, и съ желаніемъ рѣзбудить дремящій нашъ народъ, изъ котораго нѣсколько лицъ по невѣжеству народнаго происхожденія соучаствовало въ революціи. И можетъ быть слово хотя и неполное было для Галиціи къ стати; но для читателей въ Россіи, исклю-

чая можетъ быть ипoteзы о Завислоцкой и Надвислянской Руси, оно должно быть скучное маловажное несовершенное. Я принужденъ былъ для снисканія благорасположенія цензуры умѣститъ даже эфемерныхъ угорскихъ королей и пр. У насъ надо тогда нужныхъ источниковъ (sic). Литература и бытописаніе русское было для насъ terra incognita. Теперь другое дѣло. По благосклонности русскихъ ученыхъ у насъ ходятъ уже по рукахъ многія прекрасныя русскія книги.

Желая напечатать продолженіе своихъ критическихъ изслѣдованій, я боролся нѣсколько лѣтъ съ цензурою, состоящею подъ вліяніемъ коварнаго чиновника польскаго рода, и утомленный бросилъ наконецъ перо довольствовавшись по крайней мѣрѣ умѣщеніемъ нѣкоторыхъ извѣстій въ хроникѣ города Львова; но и тотъ жалкій мой трудъ два года терзался в цензурномъ чорнилѣ единственно потому, что въ имѣ изчислялись русскія бѣдствія и вышелъ скопцемъ из рукъ операторовъ.

Въ моихъ бумагахъ конечно найдется еще начерно нѣсколько листовъ продолженія послѣ 1492 года. Если мнѣ дѣла по должности и преклонность лѣтъ (я кончилъ уже 67 г. отъ рожденія) дозволить и Вы бы согласились потрудиться переводомъ, то я бы ихъ отискалъ, списалъ и выслалъ на Ваше имя. Я бы душевно чтобъ ихъ передать въ редакцію Журнала Народ. Просвѣщенія (если они годятся тамъ), а то по этому что я на сихъ дняхъ, посредствомъ нашего правительства получилъ вмѣстѣ съ рескриптомъ г-на министра народ. просв. всемилостивѣйше его величествомъ государемъ всероссійскимъ пожалованную золотую медаль большой величины. Я самъ не въ силахъ правильно и синтаксически изясниться на великорусскомъ языкѣ.

Вы снабжаете нашего Головацкаго книгами.—Онъ достоинъ Вашей дружбы.—За это благоразположеніе къ нему и я благодарю Васъ, будьте и впредь столь благосклонны для нѣго.—Онъ честный, усердный, и благонамѣренный человѣкъ, мнѣ жалъ только, что онъ по своему званію, какъ священникъ, ограниченъ на мелкій сельскій околотокъ, а какъ женатъ долженъ трудиться скуднымъ хозяйствомъ и не можетъ столь дѣйствовать на народъ вообще сколько нужно.—Мнѣ хотѣлось зажечь въ кимъ либо изъ мирскихъ молодыхъ людей сдѣсь въ средоточіи края любовь до русской словесности, но напрасно.—Направленіе ученаго образованія у насъ другое, всякъ идетъ за пропитаніемъ, а русская литература не въ состояніи прокормить Галиціянина. Изъ молодыхъ семинаристовъ надежнѣйшій есть кто то Пѣтрашевичъ, юноша ревностно и неутомимо занимающійся русскою исторіею, археологическимъ изслѣдованіемъ и языкоиспытаніемъ славянскихъ нарѣчій. Онъ если неизмѣнятся его обстоятельства будущій представитель русской литературы въ нашемъ краѣ. Но не взирая на этотъ недостатокъ въ ревнителяхъ, мы всегда успѣваемъ. За 20 лѣтъ назадъ расходилось въ народъ ежегодно до 200 русскихъ букварей, нынѣ около 2000 экземпляровъ—Вотъ истинное мѣрило распространенія русской грамотности.—Словомъ мы подвигаемся хотя и медленно все таки впередъ. Извините мою старикамъ обыкновенную болтливость, и изволите удостоить меня Вашей дружбы, о то просить Васъ, милостивый государь, Вашъ покорный слуга Денисъ Ивановичъ Зубрицкій.

Не извѣстно ли Вамъ что случилось съ 2-мъ Надеждинымъ?—Я выслалъ для него бумаги въ Прагу еще прешедшаго года, и онъ не явился.

З. ч. 1502 с. 267. Львовъ 8-20 августа 1846.

Милостивый государь Осипъ Максимовичъ!

Я имѣлъ честь получить Ваше письмо, книги и дипломъ на званіе почетнаго члена императорскаго общества исторіи и древностей. За столь ласкательное для меня отличіе имѣю честь Вамъ какъ первому и даже единственному виновнику засвидѣтельствовать свое покорнѣйше благо-

дареніє. Знаю что я по приличію обязанъ какъ его сіятельству г. президенту, такъ и обществу принести должную благодарность, но я въ настоящее время не въ состояніи собрать мыслей, скорбь угнѣтаетъ мою душу, моя дочь (у меня кромѣ двухъ дочерей нѣтъ никакого семейства) занемогла четыре недѣли назадъ воспаленіемъ на легкомъ и опасность доселѣ еще ей угрожаетъ.

Вы получите худое понятіе о моей особѣ, и будете меня упрекать въ легкомысліи. Я предложилъ Вамъ въ началѣ мая, посылку продолженія повѣствованія о Галицкой Руси, и занялся списаніемъ его. Ожидалъ до второй половины іюля Вашего отзыва; но не получивъ никакого, думалъ что Вамъ недосугъ, и высылая документы в археографическу комиссію рѣшился выслать и списанную тетрадь, предоставляя комиссіи или министерству буде она окажется достойною изданія, отправить тамъ гдѣ издано ее начало, или положить въ архивъ на пищу для молей.—Въ моей старости надо было торопиться.—Вотъ настоящее приключеніе, и Вы милостивый государь извините меня, не изобличайте въ вѣтрености или неуваженіи Вашей достопочтенной особы.

Г. Головацкаго увѣдомилъ я о книгахъ и какъ скоро выйдутъ изъ цензуры вышлю ихъ въ Микитынцы.

Перебирая описаніе бібліотеки общества, убѣдился я, что она не изобилуетъ книгами на иностранныхъ языкахъ, и вышлю нѣсколько въ ящикѣ черезъ Гартенштейна какъ скоро успокоюсь въ своей печали. Деньги за провозъ изъ Львова въ Радзивиловъ онъ не долженъ вносить въ счетъ казны общества.

Еще разъ благодарю Васъ за благорасположеніе для моей особы, покорнѣйше прошу засвидѣтельствовать г.г. Шевыреву и Попову мою благодарность за книги и остаюсь съ почтеніемъ милостивый государь Вашимъ покорнымъ слугою Д. И. Зубрицкій.

4. (ч. 1455 с. 76) Вѣна дня 12 мая 865.

Милостивый государь высокоуважаемый господинъ профессоръ!

Ваше высокоблагородіе изволили во время своей бытности въ Вѣнѣ удостоить меня своего благосклонного вниманія и пригласили меня обращаться съ нуждами по моей публицистической дѣятельности прямо къ вашему высокоблагородію. Хотя у меня до сихъ поръ безъ нужды всякого рода не обошлось, то не смѣлъ я беспокоить ваше высокоблагородіе, положивъ себѣ правиломъ—бороться своими силами такъ долго, пока это вообще возможнымъ и благоразумнымъ быть можетъ.—Сегодня я, къ сожалѣнію, нахожусь въ положеніи тѣмъ болѣе непріятнымъ, что дѣло общее, въ имя которого я сочувствія у братіи русской въ Россіи требовать намѣряю, должно представиться и дѣломъ собственно моимъ. Сатирическій журналъ «Страхопудъ», признанъ былъ вашимъ высокоблагородіемъ еще годъ тому назадъ, какъ журналъ который имѣетъ предъ собою очень важную задачу. Я не хочу хвалить дѣло свое, но могу и долженъ совѣстно сказать, что «Страхопудъ» стался въ настоящее время в публицистикѣ руской тѣмъ важнѣе, что онъ, воспользовався поученіями вашего высокоблагородія принялъ направленіе совершенно русское. Одна только политика можетъ быть для австрійскихъ русскихъ спасительною—а именно: исповѣдать явно, всенародно, отважно и безпрестанно етую святую истину, что въ Галиціи не «Рутены» и не «Русины» но Русскіи точно же такіе, какіе на цѣломъ пространствѣ въ Россіи. Утверждать это закономъ у насъ не запрещается, но понятно что етую истинну можетъ проповѣдовать у насъ только человѣкъ совершенно независимый. Какъ изъ послѣднихъ №№ «Страхопуда» узнать можете, сталъ я проповѣдовать въ томъ же направленіи, но за то стали меня прослѣдовать изъ всѣхъ сторонъ у ж а с н о а около меня сосредоточилась вся русская партія въ Галиціи

и Венгрії—(около 500 подписчиковъ) но эта партія не въ состояніи удержать себѣ органа для пропаганды своей программы. Русская братія въ Россіи, если имѣетъ какое братское сочувствіе къ намъ—одномыслящимъ въ Галиціи, то должна непременно воспомоществовать имъ—особенно же въ настоящее время, ибо теперь, рѣшается вопросъ объ единствѣ русского народа окончательно. Вашему высокоблагородію вѣдь извѣстно, что украинофилы перетаскали свою пропаганду изъ Малороссіи въ Галицію и агитируютъ тутъ подъ высокимъ покровительствомъ австр. правительства вспомогаемы отъ Поляковъ—ужаснѣйшимъ образомъ (Во Львовѣ издають уже три украинофильскіи журналы: «Мету», «Ниву» и «Читальню»—и печатаю[тъ] Кулишевскою правоп.). Пропаганда эта есть очень опасна, ибо она проповѣдуетъ въ имя истинны, народности пригнетенной. Если не будетъ противодѣйствія—такъ пропадетъ навѣрно все—вѣдь бо и австрійскіе Славяне обращаютъ вниманіе свое на малорусскій вопросъ и симпатизируютъ съ украинофилами, ибо думаютъ спасти черезъ сепаратизмъ малорусскій свою федерат. идею. Такіе вотъ дѣла у насъ! Намъ очень странно, что когда противники пользуются симпатіями враговъ Россіи и получаютъ отъ нихъ всякую помощь—Россія оставляетъ своихъ друзей безъ всякой помощи и смотритъ хладнокровно на своихъ союзниковъ, истощающихъ всю свою силу въ борьбѣ такъ важной;—вѣдь само то обстоятельство, что русскій въ Россіи не пріоказываютъ никакого сочувствія для своихъ союзниковъ, отвращаетъ многихъ и переселяетъ въ другій таборъ, ибо всякій считаетъ того чужимъ, кто не пріоказываетъ мнимому брату ни малѣйшого сочувствія на дѣлѣ...

Въ прошломъ году, когда я не заявлялъ себя еще такъ откровеннымъ поборникомъ единства русского, было у меня съ концемъ года больше 800 подписчиковъ—теперь же, когда я сталъ писать чѣмъ разъ явнѣе и смѣлѣе—уменьшилось до той степени, что, когда не получу какой-то помощи отъ братіи русской изъ Россіи—буду непременно принужденъ прикратить свой журналъ на всегда—нужда же, какая мнѣ изъ этого предстоить (ибо я остаюсь послѣ своей политической дѣятельности—въ Австріи безъ всякой будущности) будетъ предостерегать всѣхъ отъ подобныхъ подвиговъ—словомъ прекращеніе моего журнала—это компромитація послѣдняя партіи русской въ Галиціи.

Спасайте, батюшка любезнейшій, своимъ чрезвычайнымъ вліяніемъ въ обществѣ русскомъ—мою дѣятельность, мою будущность—наипаче же интересъ общерусскій! Въ Россіи, именно же въ Москвѣ есть такъ много жертволюбивыхъ и богатыхъ людей,—они бѣ непременно пожаловали, если бѣ только узнали объ важности дѣла,—я, батюшка любезнѣйшій уповаю, что Вы никакъ не забудете обратить вниманіе этихъ русскихъ благодѣтелей на вѣрного совѣсту въ пользу русского народа трудящегося—Вамъ всемъ сердцемъ приданного вашего высокоблагородія покорнѣйшого слугу Іосифа Николаевича Ливчака, редактора «Страхопуда» и «Золотой Грамоты».

«Золотая Грамота» (прилога беллетрист. содержанія) издавала бысь непременно на настоящемъ русскомъ языкѣ. Когда бѣ только издатель стался независимымъ...

Ради бога помогите намъ, ибо мы не въ состояніи себѣ сами помощи!!!

Посылки извольте адресовать на имя батюшки Раевского ¹⁾—ибо по почтѣ опасно.

¹⁾ З посольської церкви у Відні.

5. (ч. 1478, с. 251). Милостивѣйній государь Осипъ Максимовичъ. На мѣсто нашего назначенія приѣхалъ я съ моимъ товарищемъ Городецкимъ во время отсутствія князя Щербатова, который отправился на неизвѣстный срокъ по дѣламъ семейнымъ въ Тифлисъ. Узнавъ не прежде какъ при концѣ нашего пути, что г. Рыбниковъ занимаетъ мѣсто вице-губернатора, мы очень жалѣли что въ слѣдствіе ошибки не воспользовались Вашимъ, милостивѣйшій государь, снисходительнымъ предложеніемъ, ходатайствовать за нами у него. Изъ-за телеграммы и письма князя Щербатова къ И. С. Аксакову могъ я предполагать, что наше назначеніе давно состоялось по всѣмъ правиламъ формалистики, потому и старался выѣхать какъ можно раньше изъ Москвы. Въ Калишѣ указалось совершенно что другое, ибо совѣтникъ-Полякъ рассматривавшій наши свидѣтельства счелъ невозможнымъ принятии насъ какъ иностранцевъ безъ кандидатскихъ дипломовъ рускаго университета на гражданскую службу. Онъ опирался на сводъ законовъ. Г. Рыбниковъ заступающій мѣсто губернатора не хотѣлъ или не могъ принять насъ на свою отвѣтственность, намъ вѣлено ждать, между тѣмъ телеграфировано къ В. И. Ламанскому, чтобъ онъ спросилъ о мнѣніи статсекретаря Набокова на счетъ возможности нашего назначенія. Третьяго дня пріишелъ отвѣтъ изъ Петербурга, что нѣтъ препятствія нашему назначенію, если пріимемъ русское подданство. Такимъ образомъ приходится намъ ждать, пока не будутъ сдѣланы всѣ формальности на счетъ этого; по крайней мѣрѣ можемъ радоваться, что вице-губернаторъ обезпечилъ наше содержаніе на время. Все-таки мы находимся теперь в такомъ положеніи, что не можемъ сдержать слова и выслать Вамъ, милостивѣйшій государь, задолженные деньги. Поэтому просимъ Васъ покорнѣйше подождать еще нѣкое время высылки денегъ, которыя, какъ только получимъ прогоны, не замедлимъ отослать съ искреннѣйшей благодарностію.

Надѣясь на Ваше, милостивѣйшій государь, прощеніе имѣю честь быть съ глубочайшимъ почтеніемъ Вашимъ покорнѣйшимъ слугою Влад. Бачинскій.

г. Калишъ 24-го числ. апрѣля 1868 года.

6. (ч. 1502, с. 228). Милостивые господа! Нѣсколько годовъ назадъ возникла среди здѣшней академической молодежи мысль основать общество русскихъ студентовъ въ цѣли взаимнаго помоществованія какъ въ матеріальномъ, такъ по преимуществу и въ интеллектуальномъ взглядѣ. Мысль та вскорѣ превратилась в дѣло; русскіе студенты здѣшняго университета основали общество «Академическій Кругокъ», которое удѣляетъ своимъ членамъ по возможности денежныя пособія, содержитъ библіотеку и издаетъ уже четвертой годъ небольшую газету литературно-научнаго содержанія, п. н. «Другъ»¹⁾. Но главнаѣя цѣль нашего общества, содержать и увеличивать по возможности библіотеку, при помочи которой здѣшніе русскіе студенты могли бы знакомиться какъ съ обще-европейскою наукой, такъ преимущественно съ родною намъ русскою литературою. Но, признаться, въ этомъ взглядѣ наши усилія не всегда вѣнчались отвѣтными успѣхами, такъ какъ вообще сношенія наши съ Россіей очень трудны, и кромѣ двухъ трехъ годовъ «Вѣстника Европы», одного «Отечественныхъ Записокъ» да нѣсколькихъ отдѣльныхъ книгъ подаренныхъ нашему обществу гр. Уваровымъ, мы не ознакомлены ни съ

¹⁾ «Другъ», письмо для белетристики й науки выходив в р.р. 1874 — 77.

В р. 1874 вышло ч. 18 ред. Кордасевич

„ 1875 „ „ 24

„ 1876 „ „ 24 ред.: Ол. Зофійовський (ч. 1 — 10).

Мик. Дольницький (ч. 10 — 19).

Андрій Павлиш (ч. 20 — 24).

„ 1877 „ „ 6 ред. А. Павлиш.

однимъ большимъ науковымъ изданіемъ великаго отечества. За скудною денежныхъ средствъ, которыми располагаетъ наше общество, мы не въ силѣ покупать никакихъ болѣе объемистыхъ изданій и потому обращаемъ сіа къ Вамъ, милостивые господа, съ прошеніемъ—познакомить насъ, оторванныхъ отъ обще-русского науковаго движенія, точнѣй и полнѣй съ широкой умственной работой нашей родины, присылкою Вашихъ цѣнныхъ изданій въ нашу общественную бібліотеку.

Отъ Выдѣла общества Л. Заклинскій¹⁾, Предсѣдатель общества.
 Adr. Verein „Akademisches Kruzzk“ Lemberg, Krakauergass, № 19.
 7. (ч. 1487 с. 329). Получено 5-го марта 1877; в суб.

Высокопочтенное Общество! Вычитавши въ сочиненіи г-на Я. Ф. Головацкаго: «Дополненіе къ очерку бібліографіи В. Ундольскаго, С. Петербургъ, 1874», что сочиненіе «Платона» печатанное въ Вильнѣ 1784 г. мало есть извѣстное русскимъ бібліографамъ (въ Галичинѣ извѣстны мнѣ только два экземпляра)—то жертвую это сочиненіе въ пользу Румянцевскаго музея съ темъ покорнѣйшимъ прошеніемъ, чтобы высокопочтенное общество изволило прислать мнѣ «В. Ундольскаго—Хронологическій указатель славяно-русскихъ книгъ церковной печати».

Сочиненія: Малая книжица и пр. и о тайнахъ жертвую въ бібліотеку: «Императорскаго общества исторіи и древностей російскихъ при московскомъ университетѣ», и прошу прислать мнѣ тотъ выпускъ трудовъ высокопочтеннаго общества, въ которомъ печаталась статья г-на Я. Ф. Головацкаго: «Карпатская Русь»²⁾ и пр.

Примѣте совершенное увѣреніе въ глубокомъ почтеніи и уваженіи, какое питаетъ къ Вамъ Иванъ Ем. Левицкій.

В Боднаровѣ (Галичина въ Австріи) послѣдняя почта: Боднаровъ.

Подаетъ Федір Савченко.

До цензурної історії пісні Анатолія Свидницького „Горлиця“.

До цього часу ми ще не маємо повної збірки творів А. Свидницького. До такої збірки творів письменника крім «Люборацьких» та дрібних оповідань (виданих лише р. 1927 українською мовою «Книгоспілкою» під редакцією М. Зерова) повинні увійти ще етнографічні статті Свидницького, вміщені в «Основі», та всі вірші його.

Коли читач тільки тепер ще починає знайомитися з дрібними оповіданнями Свидницького, то знайомство його з віршованою спадщиною письменника ще майже й не починалося, бо її досі ще не зібрано до

¹⁾ Леонід Заклинський був за гімназійних часів членом станиславської громади. Уродився в Маріямполі 1850 року, кінчив гімназію в Станиславові, університет (філол. історичний відділ) у Львові, потім став за учителя гімназії св. Анни в Кракові, а помер в Станиславові дня 7 квітня 1890 року, проживши 40 літ. (Порівняй „ДІЛО“ 1890. ч. 72). Був він сином о. Ігнатія, пароха Маріямполя, що помер р. 1886, і Йосифи Катерини Заклинської, великої Української патріотки, що померла дня 19. XII. 1894 року (Календар „Просвіти“ за рік 1897, де подано її портрета й життєпис). До дітей щастя не мала. Окрім сина Леоніда, що згас в молодому віці, умер ще за її життя, другий її син Корнило, талановитий історик (ур. 13. IV. 1857, умер у Львові дня 13. II. 1884 року). Видрукував він дев'ять історичних праць, а побічних оповідання і етнографічні матеріали, календар „Просвіти“ за рік 1858 і 1897. (В останньому календарі вміщено його ширший життєпис і портрет). Залишився при житті третій син Роман, вмер. Учитель учительської семінарії, в Станиславові, де живе по сьогодні. Усі три сини брали участь в літературному, згідно науковому житті.

²⁾ Головацкий, Я., Карпатская Русь. Географическо-статистические и историческо-этнографические очерки Галичины, Северо-восточной Угрии и Буковины. Славянский Сборник том II, Изд. Петербургского Отдела Славянского Комитета, С.-Петербург, ст. 55—84.